2025/2587

16.12.2025

NÕUKOGU OTSUS (ÜVJP) 2025/2587,

15. detsember 2025,

millega toetatakse Kagu- ja Ida-Euroopa väike- ja kergrelvade kontrolli keskust (SEESAC) ebaseadusliku relvakaubanduse vastast võitlust käsitleva piirkondliku tegevuskava rakendamisel Lääne-Balkanil ning desarmeerimise ja relvastuskontrolli alases tegevuses Kagu- ja Ida-Euroopas

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut, eriti selle artikli 28 lõiget 1 ja artikli 31 lõiget 1,

võttes arvesse liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ettepanekut

ning arvestades järgmist:

(1) Nõukogu võttis 19. novembril 2018 vastu ebaseaduslike tulirelvade, väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastase võitluse ELi strateegia „Relvade turvalisuse tagamine, kodanike kaitsmine“ (edaspidi „ELi väike- ja kergrelvade strateegia“), milles on esitatud suunised seoses liidu tegevusega väike- ja kergrelvade valdkonnas. ELi väike- ja kergrelvade strateegias märgitakse, et liit omistab erilist tähtsust piirkondlikule koostööle kui tõhusale väikerelvade kontrolli vahendile. ELi väike- ja kergrelvade strateegias mainitakse Lääne-Balkanit toetuse osutamise prioriteetse piirkonnana.

(2) Liidu juhid leppisid 17. mail 2018 Sofias toimunud ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumisel kokku Sofia deklaratsioonis, millega ühinesid Lääne-Balkani partnerid ning mis sisaldab kohustust tõhustada märkimisväärselt rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses tehtavat operatiivkoostööd sellistes prioriteetsetes valdkondades nagu tulirelvad, uimastid, rändajate smugeldamine ja inimkaubandus.

(3) Lääne-Balkani piirkond on jätkuvalt liidusuunalise ebaseadusliku relvakaubanduse allikas.

(4) 10. juulil 2018 korraldas Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik Londonis viienda Lääne-Balkani tippkohtumise, kus võeti vastu piirkondlik tegevuskava, et leida 2024. aastaks Lääne-Balkanil kestlik lahendus väike- ja kergrelvade ning tulirelvade ning nende laskemoona ebaseaduslikule valdamisele, väärkasutamisele ja salakaubaveole (edaspidi „piirkondlik tegevuskava“).

(5) Piirkondlikku tegevuskava on vahepeal ajakohastatud ja selle kehtivust on pikendatud kuni 2030. aastani.

(6) Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis (ÜRO) 25. septembril 2015 vastu võetud kestliku arengu tegevuskavas 2030 kinnitati, et kestlikku arengut ei ole võimalik saavutada rahu ja julgeolekuta ning et ebaseaduslik relvakaubandus on muu hulgas üks vägivalda, kindlusetust ja ebaõiglust põhjustav tegur.

(7) 2024. aasta juunis New Yorgis toimunud väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse kõigi aspektide ennetamist, tõkestamist ja likvideerimist käsitleva ÜRO tegevuskava rakendamise neljandal läbivaatamiskonverentsil kinnitasid ÜRO liikmesriigid taas, kui oluline on tugevdada piirkondlikku ja allpiirkondlikku koostööd parema koordineerimise, konsulteerimise, teabevahetuse ja, kui see on asjakohane, operatiivkoostöö kaudu asjaomaste piirkondlike ja allpiirkondlike organisatsioonide, mehhanismide, tegevuskavade ja muude algatustega ning õiguskaitse-, piirikontrolli- ning ekspordi- ja impordilube andvate asutustega.

(8) Lääne-Balkani partnerite heakskiidetud piirkondliku tegevuskava eesmärgid on kooskõlas liidu ja ÜRO poolt tehtavate jõupingutustega väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseadusliku hankimise ja salakaubaveo vastaseks võitluseks. Seetõttu peaks liit Lääne-Balkanit piirkondliku tegevuskava rakendamisel toetama.

(9) Liit on varem toetanud piirkondliku tegevuskava rakendamist nõukogu otsustega (ÜVJP) 2018/1788 ([1]) ja (ÜVJP) 2022/2321 ([2]).

([1]) Nõukogu 19. novembri 2018. aasta otsus (ÜVJP) 2018/1788, millega toetatakse Kagu- ja Ida-Euroopa väike- ja kergrelvade kontrolli keskust (SEESAC), et rakendada Lääne-Balkani riikides ebaseadusliku relvakaubanduse vastast võitlust käsitlevat piirkondlikku tegevuskava (ELT L 293, 20.11.2018, lk 11, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2018/1788/oj).

([2]) Nõukogu 25. novembri 2022. aasta otsus (ÜVJP) 2022/2321, millega toetatakse Kagu- ja Ida-Euroopa väike- ja kergrelvade kontrolli keskust (SEESAC) ebaseadusliku relvakaubanduse vastast võitlust käsitleva piirkondliku tegevuskava rakendamisel Lääne-Balkanil ning desarmeerimise ja relvastuskontrolli alases tegevuses Kagu- ja Ida-Euroopas (ELT L 307, 28.11.2022, lk 149, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2022/2321/oj).

(10) Kagu- ja Ida-Euroopa väike- ja kergrelvade kontrolli keskus (SEESAC) loodi 2002. aastal Belgradis ning see tegutseb ÜRO arenguprogrammi (UNDP) ja piirkondliku koostöönõukogu ühismandaadi alusel. SEESAC on Kagu-Euroopa stabiilsuspakti õigusjärglane, aitab riiklikel ja piirkondlikel sidusrühmadel kontrollida ja vähendada väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona levikut ja väärkasutamist ning toetab seeläbi stabiilsuse, julgeoleku ja arengu suurendamist Kagu- ja Ida-Euroopas. SEESAC pöörab erilist tähelepanu relvade üle piiri toimetamise konkreetseid tahke käsitlevate piirkondlike projektide väljatöötamisele.

(11) Liit on seisukohal, et SEESAC on piirkondliku tegevuskava rakendamiseks Lääne-Balkanil kõige sobivam rakenduspartner, kuna tal on tõendatud kogemus ja võrgustik, tõendatud töö kvaliteet ja koordineeriv roll piirkondliku tegevuskava väljatöötamisel.

(12) Lisaks peaks liidu tegevusega antama ebaseadusliku relvakaubanduse vastases võitluses toetust Moldova Vabariigile ja Ukrainale, kes on väike- ja kergrelvade kontrolli valdkonnas silmitsi sarnaste probleemidega. Selleks tuleks Lääne-Balkanil alates 2001. aastast saadud teadmisi ja kogemusi ning parimaid tavasid edasi anda,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

1. Liit toetab Lääne-Balkani partnereid väike- ja kergrelvade ning tulirelvade ning nende laskemoona ebaseaduslikule valdamisele, väärkasutamisele ja salakaubaveole kestliku lahenduse leidmisele suunatud piirkondliku tegevuskava rakendamisel Lääne-Balkanil.

2. Liidu toetuse uus etapp tugineb otsuste (ÜVJP) 2018/1788 ja (ÜVJP) 2022/2321 ning ühinemiseelse abi rahastamisvahendist (IPA/2021/425-067) rahastatava projekti „Lääne-Balkanil väike- ja kergrelvade ebaseadusliku valdamise, väärkasutamise ja ebaseadusliku kaubanduse vastase võitluse tõhustamise toetamine“ alusel saavutatule; neid kõiki rakendas SEESAC.

3. Liidu toetuse uut etappi rakendatakse vastastikuses täiendavuses nõukogu otsusega (ÜVJP) 2024/3006 ([3]).

Artikkel 2

1. Tähelepanu keskmes on neli põhivaldkonda, säilitades tervikliku lähenemisviisi võitluses väike- ja kergrelvadest tingitud ohuga kõnealuses piirkonnas.

2. Need põhivaldkonnad käsitlevad strateegilist ja poliitilist tasandit ning operatiivaspekte, toetades seega otseselt väike- ja kergrelvade kontrolli kõiki tasandeid, keskendudes järgmisele:

— piirkondliku lähenemisviisi koordineerimine ja piirkondliku tegevuskava rakendamise järelevalve;

— väike- ja kergrelvade kontrolli alaste teadmiste vahetamise ja piirkondadevahelise koostöö tugevdamine;

— õiguskaitseasutuste suutlikkuse suurendamine Moldovas ja Ukrainas, et võidelda väike- ja kergrelvade ebaseadusliku valdamise, väärkasutamise ja ebaseadusliku kaubanduse vastu;

— õiguskaitse- ja tolliteenistuste suutlikkuse suurendamine Lääne-Balkanis, et võidelda ebaseadusliku kaubanduse vastu.

3. Geograafiliseks kohaldamisalaks on Lääne-Balkan ning projekti otsesed kasusaajad on Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Kosovo,* Montenegro, Serbia ja Põhja-Makedoonia. Lõikes 1 sätestatud eesmärkide osas toetatakse tegevusega lisaks ka Moldova Vabariiki ja Ukrainat.

4. Tegevuse üksikasjalik kirjeldus on esitatud käesoleva otsuse lisas.

([3]) Nõukogu 2. detsembri 2024. aasta otsus (ÜVJP) 2024/3006, millega toetatakse SEESACi poolt Kagu-Euroopas läbiviidavaid desarmeerimise ja relvastuskontrolli alaseid tegevusi, et vähendada ebaseaduslikest väike- ja kergrelvadest ning nende laskemoonast tulenevat ohtu (ELT L, 2024/3006, 3.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2024/3006/oj).

* Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244/1999 ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

Artikkel 3

1. Käesoleva otsuse rakendamise eest vastutab liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja (edaspidi „kõrge esindaja“).

2. Artikli 1 lõikes 1 osutatud tegevust viib tehniliselt ellu SEESAC, tehes seda vajaduse korral koostöös kuritegevusega seotud ohte käsitleva valdkondadevahelise Euroopa platvormi (EMPACT) tulirelvade valdkonna projektijuhiga.

3. SEESAC täidab oma ülesandeid kõrge esindaja kontrolli all. Sel eesmärgil sõlmib kõrge esindaja vajalikud kokkulepped UNDPga, kes esindab SEESACi.

Artikkel 4

1. Artikli 1 lõikes 1 osutatud liidu rahastatava projekti rakendamise lähtesumma on 3 499 363,97 eurot.

2. Kulusid, mida rahastatakse lõikes 1 sätestatud lähtesummast, hallatakse vastavalt liidu eelarve suhtes kohaldatavatele menetlustele ja reeglitele.

3. Järelevalvet lõikes 2 osutatud kulude nõuetekohase haldamise üle teeb komisjon. Sel eesmärgil sõlmib komisjon vajaliku lepingu UNDPga, kes esindab SEESACi. Rahastamislepingus sätestatakse, et SEESAC tagab liidu toetusele nähtavuse, mis vastab selle suurusele.

4. Komisjon püüab sõlmida lõikes 3 osutatud lepingu niipea kui võimalik pärast käesoleva otsuse jõustumist. Komisjon teavitab nõukogu kõigist selle protsessi käigus esile kerkivatest raskustest ning teatab lepingu sõlmimise kuupäeva.

Artikkel 5

1. Kõrge esindaja annab nõukogule aru käesoleva otsuse rakendamisest SEESACi koostatavate iga kuue kuu järel esitatavate aruannete alusel. Nimetatud aruannete põhjal viib nõukogu läbi hindamise.

2. Komisjon annab aru artikli 1 lõikes 1 osutatud projekti finantsaspektide kohta.

Artikkel 6

1. Käesolev otsus jõustub selle vastuvõtmise päeval.

2. Käesolev otsus kaotab kehtivuse 36 kuu möödumisel artikli 4 lõikes 3 osutatud lepingu sõlmimisest. Kui kuue kuu jooksul alates käesoleva otsuse jõustumise kuupäevast ei ole sellist lepingut sõlmitud, kaotab otsus kehtivuse.

Brüssel, 15. detsember 2025

Nõukogu nimel

eesistuja

K. KALLAS

LISA

PROJEKTIDOKUMENT

VÄIKE- JA KERGRELVADE KONTROLLI KÄSITLEV PROJEKT, MILLEGA RAKENDATAKSE LÄÄNE-BALKANI PIIRKONNAS ESINEVALE VÄIKE- JA KERGRELVADE NING TULIRELVADE NING NENDE LASKEMOONA EBASEADUSLIKU VALDAMISE, VÄÄRKASUTAMISE JA SALAKAUBAVEO PROBLEEMILE KESTLIKU LAHENDUSE LEIDMISEKS KOOSTATUD TEGEVUSKAVA NING KORRALDATAKSE DESARMEERIMISE JA RELVASTUSKONTROLLI ALAST TEGEVUST KAGU- JA IDA-EUROOPAS

1. **Sissejuhatus ja eesmärgid**

Ebaseaduslikud tulirelvad ning väike- ja kergrelvad põhjustavad jätkuvalt Euroopa Liidus, selle lähinaabruses ja mujal maailmas ebastabiilsust ja vägivalda. Seda tunnistatakse *ebaseaduslike tulirelvade ning väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona vastast võitlust käsitlevas ELi strateegias*, kusjuures Lääne-Balkani piirkond ja idanaabrus on selles loetletud prioriteetsete probleemsete valdkondadena. Selle meetme üldeesmärk on aidata veelgi kaasa rahule ja julgeolekule Euroopas ja kogu maailmas, võideldes väike- ja kergrelvade ebaseaduslikust valdamisest, väärkasutamisest ja salakaubaveost tuleneva ohu vastu, ning suurendada piirkondlikku stabiilsust, tehes tööd piirkondliku koostöönõukogu raames ning partnerluses teiste asjaomaste rahvusvaheliste partnerite ja algatustega.

Kagu- ja Ida-Euroopas on tehtud pidevalt edusamme väike- ja kergrelvade ebaseadusliku valdamise, väärkasutamise ja salakaubaveo vastases võitluses, peamiselt tänu Euroopa Liidu ulatuslikule ja pikaajalisele toetusele. Lähtudes *Euroopa Liidu 2025. aasta hinnangust raske ja organiseeritud kuritegevuse põhjustatud ohtudele*, on Lääne-Balkan siiski jätkuvalt ELi suunduva ebaseadusliku tulirelvakaubanduse peamine allikas ([1]). Kuigi praegu ei ole teateid Ukrainast lähtuva ebaseadusliku tulirelvakaubanduse kohta, võib konfliktijärgne keskkond tulevikus samamoodi selle oluliseks allikaks kujuneda. Seega on väike- ja kergrelvade kontrolli alaste jõupingutuste edasine tugevdamine ELi naabruses asuvates piirkondades (ja seni tehtud edusammude jätkumise tagamine) äärmiselt oluline nii ELi julgeoleku kui ka ülemaailmse rahu ja julgeoleku seisukohast.

Tuginedes *väike- ja kergrelvade leviku vastase võitluse Kagu-Euroopa piirkondlikule rakendamise kavale*, tugevdasid 2018. aastal Lääne-Balkani ametivõimud enda võetud kohustust tegeleda alles jäänud probleemidega, mis on seotud väike- ja kergrelvade ebaseadusliku valdamise, väärkasutamise ja salakaubaveoga, võttes Londonis toimunud Lääne-Balkani riikide tipp-kohtumisel vastu *tegevuskava, et leida 2030. aastaks Lääne-Balkanil kestlik lahendus väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ning lõhkeainete ebaseaduslikule valdamisele, väärkasutamisele ja salakaubaveole* ([2]) (edaspidi „tegevuskava“). ([3])

Tegevuskavas nähakse ette, et Lääne-Balkani piirkond muutub turvalisemaks ja julgeoleku eksportijaks ning et piirkonnas on kehtestatud laiaulatuslikud järelevalve- ja kontrollimehhanismid, mis on täielikult ühtlustatud liidu ja teiste rahvusvaheliste standarditega ning mille abil tuvastatakse, ennetatakse, menetletakse ja kontrollitakse tulirelvade, laskemoona ja lõhkeainete ebaseaduslikku valdamist, väärkasutamist ja salakaubavedu. Kagu- ja Ida-Euroopa väike- ja kergrelvade kontrolli keskus (SEESAC) ([4]) toetas tegevuskava väljatöötamist ning valitsused ja EL on volitanud teda selle rakendamist koordineerima, jälgima ja toetama.

Alates 2018. aastast on tehtud edusamme; Lääne-Balkani jurisdiktsioonid on konfiskeerinud üle 36 000 tulirelva; vabatahtlikult on loovutatud üle 294 000 tulirelva; 4 447 tulirelva on legaliseeritud ja 5 064 on muudetud laskekõlbmatuks. Lisaks on hävitatud üle 67 000 väike- ja kergrelva. Tegevuskava aitas samuti kaasa õigusaktide ühtlustamisele ELi õigustikuga, toetades seeläbi otseselt nende riikide ELiga integreerumise püüdlusi ning operatiivkoostöö tõhustamist mitte ainult Lääne-Balkani piirkonnas, vaid ka peamiste ELi platvormide ja organitega, nagu Frontex, Europol ja EMPACT. Tegevuskava on aidanud tugevdada ka piirkondlikku julgeolekut ja usaldust konfliktijärgses ebakindlas keskkonnas, mis on rahu ja arengu säilitamise olulised alused. Sellele vaatamata on veel täitmist vajavaid ülesandeid. Tegevuskava rakendamise esimeses etapis registreeriti Lääne-Balkani piirkonnas 17 798 tulirelvadega seotud vahejuhtumit, mille käigus 794 inimest hukkus, 2 108 sai vigastada, 2 650 ähvardati relvaga ja 333 sooritas enesetapu. Asjaolu, et peaaegu 50 % kõigist registreeritud vahejuhtumitest kujutas endast relvade konfiskeerimist, näitab õiguskaitseasutuste ennetavat lähenemisviisi relvade ringlusest kõrvaldamisel.

([1]) SEESACi sõnul ei ole piirkond mitte ainult ebaseadusliku tulirelvakaubanduse allikas, vaid ka transiit- ja sihtkoht.

([2]) Vt: https://www.seesac.org/SALW-Control-Roadmap/

([3]) Tegevuskava kehtivust pikendati 2024. aasta oktoobris toimunud ELi ja Lääne-Balkani ministrite justiits- ja siseküsimuste teemalisel kohtumisel 2024. aastast edasi.

([4]) *Väike- ja kergrelvade leviku vastase võitluse Kagu-Euroopa piirkondliku rakendamise kava* täidesaatva asutusena.

Lääne-Balkanis rakendatud head tavad on mõjutanud ka laiemat piirkonda. Tänu ELi rahastamisele ja SEESACi toetusele on Moldova Vabariik teinud edusamme oma füüsilise julgeoleku tugevdamisel ja varude haldamisel, suurendades kahe väike- ja kergrelvade ladustamiskoha ning nelja tõendite säilitamise ruumi julgeolekut; alates 2005. aastast on hävitatud üle 13 000 väike- ja kergrelva ning loodud elektrooniline relvaregistrisüsteem. Samuti on tehtud jõupingutusi tulirelvadega seotud uurimiste analüüsivõime tugevdamiseks, luues tulirelvade koordineerimiskeskuse. Ukraina on aga teinud edusamme, tugevdades koordineerimisalaseid jõupingutusi riiklikul tasandil, luues *tulirelvade ebaseadusliku kaubanduse vastu võitlemise koordineerimiskeskuse* ([5]), algatades väike- ja kergrelvade strateegia väljatöötamise, tehes jõupingutusi oma õigusraamistiku ühtlustamiseks ELi õigustikuga ning tugevdades oma suutlikkust mitmesuguste koolituste kaudu. Nii Moldova Vabariigi kui ka Ukraina esindajad osalevad korrapäraselt SEESACi vahendusel toimuvates Kagu- ja Ida-Euroopa väike- ja kergrelvade kontrolli alastes piirkondlikes koostööprotsessides.

Lisaks on Lääne-Balkani tegevuskava koos selge järelevalveraamistiku ja koordineerimismehhanismiga inspireerinud võtma meetmeid kogu maailmas, mille tulemusel on välja töötatud Kariibi mere piirkonna tulirelvade tegevuskava ning Kesk-Ameerika ja Dominikaani Vabariigi tegevuskava.

Mitmel kõrgetasemelisel kohtumisel tunnistati Lääne-Balkani väike- ja kergrelvade kontrolli tegevuskava mõju ning selle asjakohasust piirkondliku koostöö ja ELi julgeoleku seisukohast, kusjuures EL võttis selge kohustuse jätkata selle rakendamise toetamist. ([6])

SEESACi projekti uus etapp tugineb tulemustele, mis on saavutatud ELi nõukogu otsuste (ÜVJP) 2018/1788 ja (ÜVJP) 2022/2321 ning IPA/2021/425-067 raames, millega toetatakse Lääne-Balkanis väike- ja kergrelvade ebaseadusliku valdamise, väärkasutamise ja salakaubaveo vastase võitluse tugevdamist; kõik projektid viib ellu SEESAC ja viimased kaks lõpetatakse 2025. aasta detsembri lõpus. Seda projekti uut etappi rakendatakse vastastikuses täiendavuses ELi nõukogu otsusega (ÜVJP) 2024/3006.

Meetmega toetatakse otseselt ELi julgeolekustrateegia, ELi väike- ja kergrelvade strateegia, ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastase ELi tegevuskava, organiseeritud ja rasket rahvusvahelist kuritegevust käsitleva ELi poliitikatsükli (algatus „EMPACT tulirelvad“), relvakaubanduslepingu, väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse kõigi aspektide ennetamist, tõkestamist ja likvideerimist käsitleva ÜRO tegevuskava, tuvastamist ja päritolu kindlakstegemist võimaldava rahvusvahelise vahendi, ÜRO tulirelvade protokolli, naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 (2000) ja ÜRO desarmeerimiskava rakendamist, mida tugevdati tulevikupaktiga, andes uut poliitilist hoogu ja institutsioonilist toetust paljudele algses tegevuskavas võetud desarmeerimiskohustustele. Meetmega tõhustatakse veelgi piirkondlikku koostööd võitluses ohuga, mida põhjustab väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona levik. Projekti tulemused annavad ka otsese panuse, et täita tegevuskava 2030 kestliku arengu eesmärk nr 16 (rahumeelsed ja õiglased ühiskonnad), eelkõige alaeesmärgid 16.1 (vägivalla kõikide vormide ja suremuse märkimisväärne vähendamine kõikjal) ja 16.4 (ebaseaduslike relvavoogude märkimisväärne vähendamine), ning soolist võrdõiguslikkust käsitlev eesmärk 5. Samuti aitab see kaasa Kagu-Euroopa väike- ja kergrelvade leviku vastase võitluse piirkondliku rakendamise kava elluviimisele. Meedet rakendatakse osana ÜRO Arenguprogrammi Euroopa ja Sõltumatute Riikide Ühenduse piirkondliku programmi dokumendist (2026–2029).

2. **Rakendusasutuse valik ja koordineerimine teiste asjakohaste rahastamisalgatustega**

SEESAC on ÜRO Arenguprogrammi (UNDP) ja piirkondliku koostöönõukogu ühisalgatus, mida rahastab peamiselt Euroopa Liit, ning tal on keskne roll Kagu-Euroopas läbiviidavates väike- ja kergrelvadega seonduvates tegevustes. Kagu-Euroopa väike- ja kergrelvade leviku vastase võitluse piirkondliku rakendamise kava täidesaatva asutusena on SEESACi põhivolitusteks koordineerida väike- ja kergrelvade kontrolli alaste jõupingutuste rakendamist, jälgida edusamme ning pakkuda piirkonna valitsustele tehnilist, nõuandvat ja projektide rakendamise alast tuge väike- ja kergrelvade ebaseadusliku valdamise, väärkasutamise ja salakaubaveo vastases võitluses. Piirkondlik omavastutus tagatakse piirkondliku koostöönõukogu ning väike- ja kergrelvade piirkondliku juhtrühma kaudu, milles kõigi Kagu-Euroopa partnerite esindajad annavad SEESACi tegevusele strateegilisi suuniseid.

([5]) Täielik nimi: tulirelvade, nende osade ja laskemoonaga ebaseadusliku kauplemise vastase võitluse koordineerimiskeskus.
([6]) Näiteks ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumine 13. detsembril 2023, ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumine 18. detsembril 2024, Berliini protsessi tippkohtumine 14. oktoobril 2024.

SEESAC on alates 2002. aastast teinud Kagu- ja Ida-Euroopas koostööd riigisiseste ja rahvusvaheliste sidusrühmadega, et rakendada väike- ja kergrelvade kontrolli suhtes terviklikku lähenemisviisi, viies ellu väga erinevaid tegevusi, mis hõlmavad strateegilise ja operatiivse piirkondliku koostöö hõlbustamist, poliitikakujundamise toetamist ja institutsioonide suutlikkuse suurendamist, teadlikkuse suurendamise ning väike- ja kergrelvade kogumise kampaaniaid, varude haldamist, üleliigsete varude vähendamist, märgistamise ja päritolu kindlakstegemise suutlikkuse suurendamist ning relvaekspordi kontrolli parandamist. Sel viisil on SEESAC omandanud ainulaadse suutlikkuse ja kogemuse piirkondlike sekkumiste rakendamiseks paljude sidusrühmade osalusel, mis on tunnistuseks piirkonna partnerite ühistest poliitilistest ja majanduslikest eesmärkidest, misläbi tagatakse riiklik ja piirkondlik omavastutus, SEESACi tegevuste pikaajaline jätkusuutlikkus ning SEESACi kujunemine peamiseks piirkondlikuks osapooleks väike- ja kergrelvade kontrolli valdkonnas.

SEESACil on jätkuvalt kahe- ja mitmepoolsed suhtluskanalid kõigi asjaomaste organisatsioonide ja muude osalistega. Sealjuures tegutseb SEESAC jätkuvalt väike- ja kergrelvade piirkondliku juhtrühma sekretariaadina ning koordineerib ja jälgib Lääne-Balkani tegevuskava rakendamist tihedas koostöös ELi, Saksamaa ja Prantsusmaaga. Sellega seoses täidab SEESAC ka Lääne-Balkani väike- ja kergrelvade kontrolli tegevuskava mitme partneriga usaldusfondi sekretariaadi ülesandeid.

SEESAC annab korrapäraselt panuse kõikidesse asjaomastesse piirkondlikesse foorumitesse. SEESAC aitab korrapäraselt kaasa ELi ja Lääne-Balkani justiits- ja siseministrite kohtumistele, Berliini protsessi raames korraldatavatele kohtumistele ning Kagu-Euroopa kaitseministrite protsessile. SEESACil on jätkuvalt ulatuslik ametlike ja mitteametlike partnerluste võrgustik organisatsioonide ja algatustega, nagu Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon (OSCE), Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO), ning asjaomaste ÜRO asutustega, eelkõige UNODA, UNODC, UNIDIR ja UNWOMEN, ning piirkondlike organisatsioonidega, nagu piirkondlik relvastuskontrolli kontrolli ja rakendusabi keskus (RACVIAC). SEESAC aitab korrapäraselt kaasa ÜRO väikerelvade alaste meetmete koordineerimise projektile (CASA), tuues kokku kõik desarmeerimise ja relvastuskontrolliga tegelevad ÜRO asutused; väike- ja kergrelvade- ning miinidevastase tegevuse koordineerimiskohtumistele, mis on NATO, liidu ja Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni ning SEESACi vaheline väike- ja kergrelvade kontrolli mitteametlik koordineerimismehhanism. Lisaks osaleb SEESAC korrapäraselt Ukrainat käsitlevatel koordineerimiskoosolekutel, rahvusvaheliste partnerite koordineerimiskoosolekul väike- ja kergrelvade kontrolli alaste jõupingutuste kohta Ukrainas, mida vahendab OSCE, ning õiguskaitse valdkondliku töörühma alarühmas, mis tegeleb kuritegevuse vastu võitlemise ja kogukonna julgeoleku tagamisega Ukrainas, mida vahendab EUAM.

SEESAC hoiab tihedat kontakti asjaomaste liidu institutsioonidega ja toetab neid, et tõhustada koostööd Kagu-Euroopa partneritega, kelle hulka kuuluvad eelkõige komisjoni rände ja siseasjade peadirektoraat ja Europol, aga ka liidu juhitud algatused, nagu EMPACTi tulirelvade valdkonna projekt ja Euroopa tulirelvaekspertide töörühm.

SEESAC on algatanud lähenemisviisi, mille aluseks on ühiste probleemide lahendamine piirkondlike algatuste abil, mis on Kagu- ja Ida-Euroopas andnud märkimisväärseid tulemusi mitte üksnes olulise teabe vahetamise ja sellest tuleneva positiivse piirkondliku konkurentsi edendamise tõttu, vaid ka seepärast, et ühtse rakendamise abil aitab see saavutada riiklikul ja piirkondlikul tasandil järjepidevaid ja kergesti mõõdetavaid tulemusi. Piirkondliku juhtrühma iga-aastaste kohtumiste korraldamine ning SEESACi osalemine kõigis asjakohastes protsessides ja algatustes tagab õigeaegse ja avatud teabevahetuse, hea ülevaate olukorrast ning prognoosimisvõime, mis on vajalik, et tagada rakendamine, mille puhul ei esine dubleerimist ning mis vastab valitsuste ja piirkondade praegustele vajadustele ning kujunevatele suundumustele.

SEESACi tegevuse aluseks on partnerite väljendatud vajadused ja kogutud lähteandmed ja vajaduste hindamised ning SEESAC tagab oma tegevuse eeltingimusena riigisiseste sidusrühmade heakskiidu ja poliitilise toetuse. Lisaks toetatakse kõigi jõupingutustega liidu juhitavaid protsesse ning liidu standardite ja kriteeriumite saavutamist. SEESAC on oma eelmisi liidu rahastatud projekte väga edukalt ellu viinud, saavutanud projektide elluviimisel kestlikke tulemusi, arendades ja tugevdades partnerite omavastutust oma projektide ja tegevuste osas ning edendades piirkondlikku koordineerimist, kogemuste ja parimate tavade vahetamist ning piirkondlikke teadusuuringuid. SEESACi kogemused väike- ja kergrelvade valdkonnas ning põhjalikud teadmised piirkondlikest küsimustest ja asjakohastest sidusrühmadest teevad temast käesoleva tegevuse elluviimiseks kõige sobivama rakenduspartneri.

SEESAC jätkab tööd koos käimasolevate rahvusvahelise abi alaste jõupingutustega, mida rakendatakse ÜRO raames, eelkõige Lääne-Balkani väike- ja kergrelvade kontrolli tegevuskava mitme partneriga usaldusfondiga (MPTF). Tegevuskava usaldusfond on peamine rahastamismehhanism, mis toetab tegevuskava rakendamist. Usaldusfond loodi 2019. aasta märtsis UNDP ja UNODC kui osalevate ÜRO organisatsioonide poolt, et tagada tegevuskava rakendamisel rahastajate ja jurisdiktsioonide koordineeritud rahastamisviis. See tugevdab koordineerimist, kavandamist ja teabevahetust kõigi partnerite vahel, edendab koostööd ning vähendab riske valitsustele ja rahastajatele tervikliku riski- ja tulemuspõhise juhtimissüsteemi kaudu. Usaldusfondi on aidanud tugev koostöö Saksamaa ja Prantsusmaaga, kes on tegevuskava algatajad ning kellega liitusid Ühendkuningriik, Rootsi, Norra ja Madalmaad. Usaldusfond eraldas toetusi ligikaudu 30 miljoni USA dollari eest. UNDP SEESAC tegutseb usaldusfondi sekretariaadina ning vastutab usaldusfondi üldise koordineerimise ja järelevalve eest, pakkudes fondile tehnilist, haldus-, planeerimis- ja programmitöö alast tuge. 2025. aasta septembriks oli usaldusfondist toetatud 25 osalevate ÜRO organisatsioonide rakendatavat projekti, millest 16 olid oma tegevuse lõpule viinud ja üheksa on veel aktiivsed.

SEESACi tööd täiendab ka OSCE, kes rakendab ELi NÕUKOGU OTSUST (ÜVJP) 2024/3097, millega toetatakse ulatuslikku programmi, millega toetatakse jõupingutusi väike- ja kergrelvade ning tavalaskemoonaga ebaseadusliku kauplemise tõkestamiseks ning selle vastu võitlemiseks Kagu-Euroopas, ning ELi NÕUKOGU OTSUST (ÜVJP) 2024/3003, millega toetatakse Ukraina ametiasutuste suutlikkuse suurendamist relvade, laskemoona ja lõhkeainetega ebaseadusliku kauplemise tõkestamisel ja selle vastu võitlemisel.

Muud liidu toetatavad meetmed Kagu- ja Ida-Euroopas, eelkõige Europoli, Frontexi ja Interpoli meetmed, ning EMPACTi tulirelvade operatiivtegevuskavad teevad SEESACiga korrapäraselt koostööd, et tagada meetmete vastastikune täiendavus, sekkumise asjakohasus ja õigeaegsus.

3. **Projekti kirjeldus**

SEESACi projekti uus etapp tugineb tulemustele, mis on saavutatud ELi nõukogu otsuste (ÜVJP) 2018/1788 ja (ÜVJP) 2022/2321 alusel rakendatud projektidega ning komisjoni rahastatud projektiga IPA/2021/425–067, millega toetatakse Lääne-Balkanis väike- ja kergrelvade ebaseadusliku valdamise, väärkasutamise ja salakaubaveo vastase võitluse tugevdamist. Kõik need kolm projekti viis ellu SEESAC. Kaks viimast projekti lõpevad 2025. aasta detsembri lõpuks. Lisaks rakendatakse SEESACi projekti uut etappi vastastikuses täiendavuses ELi nõukogu otsuse (ÜVJP) 2024/3006 alusel toimuva projektiga.

Uus etapp keskendub neljale põhivaldkonnale, säilitades tervikliku lähenemisviisi võitluses väike- ja kergrelvadest tingitud ohuga kõnealuses piirkonnas. Need valdkonnad käsitlevad strateegilist/poliitilist tasandit ning operatiivaspekte, toetades seega otseselt väike- ja kergrelvade kontrolli kõiki tasandeid, keskendudes piirkondliku lähenemisviisi koordineerimisele ja tegevuskava rakendamise jälgimisele; väike- ja kergrelvade kontrolli alaste teadmiste vahetamise ja piirkondadevahelise koostöö tugevdamine; õiguskaitseasutuste suutlikkuse suurendamisele Moldovas ja Ukrainas, et võidelda väike- ja kergrelvade ebaseadusliku omamise, väärkasutamise ja salakaubanduse vastu, ning Lääne-Balkani asutuste, eelkõige Lääne-Balkani õiguskaitse- ja tolliteenistuste, suutlikkuse suurendamisele, et võidelda ebaseadusliku kaubanduse vastu.

Projektil on eelkõige järgmised tulemused:

— Lääne-Balkani piirkonnas esinevale väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ning lõhkeainete ebaseadusliku valdamise, väärkasutamise ja salakaubaveo probleemile 2030. aastaks kestliku lahenduse leidmiseks koostatud tegevuskava koordineeritud rakendamine ja rakendamise jälgimine;

— tõhustatud piirkondadevaheline koostöö, teadmiste haldamine ja teadmiste jagamine relvastuskontrolli vallas;

— Moldova ja Ukraina õiguskaitseasutuste suurem suutlikkus võidelda tulirelvade, laskemoona ja lõhkeainetega ebaseadusliku kauplemise, nende väärkasutamise ja valdamise vastu;

— Lääne-Balkani õiguskaitse- ja tolliasutuste suurem suutlikkus võidelda salakaubanduse vastu.

Projekti strateegia rajaneb SEESACi ainulaadsel lähenemisviisil, milleks on usalduse ja koostöö tugevdamine kõnealuses piirkonnas kui konkreetse ja mõõdetava põhjaliku muutuse saavutamise eeltingimus. SEESACi toetatud eri koostööprotsessid, mis hõlmavad nii poliitikakujundajaid kui ka operatiivse tasandi töötajaid, on osutunud eelkõige piirkondlikul tasandil selle lähenemisviisi nurgakiviks, millega tagatakse konkurentsipõhine keskkond, mis soodustab teadmussiiret, eksperditeadmiste vahetamist ja teabe jagamist. Seeläbi on saavutatud kõnealuses piirkonnas mitte üksnes suutlikkuse suurendamine, vaid mis veelgi olulisem – suurendatud on usaldust ning soodustatud otsest koostööd institutsioonide ja sõltumatute ekspertide vahel, mis on muu hulgas võimaldanud selle tegevuskava välja töötada ja seda rakendada. Projektiga edendatakse jätkuvalt piirkondlikku koostööd ja kohalikku omalust, mis on oluline võimaldav tegur mõõdetavate tulemuste saamiseks.

3.1. **Lääne-Balkani piirkonnas esinevale väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ning lõhkeainete ebaseadusliku valdamise, väärkasutamise ja salakaubaveo probleemile 2030. aastaks kestliku lahenduse leidmiseks koostatud tegevuskava rakendamise koordineerimine**

Eesmärk

Tagada tegevuskava rakendamise tõhus koordineerimine ja jälgimine.

Kirjeldus

Tuginedes otsustele (ÜVJP) 2018/1788 ja (ÜVJP) 2022/2321, tagatakse selle komponendiga tegevuskava teise etapi (2025–2030) rakendamise koordineerimine ja järelevalve. Tegevuskava vaadati rakendamise teise etapi jaoks läbi 2023. ja 2024. aastal toimunud piirkonna väike- ja kergrelvade komisjonide konsultatiivkohtumistel, tagades piirkondliku isevastutuse ja tulemuste kestlikkuse. Konsultatsioonid hõlmasid rahastajaid, piirkondlikke ja rahvusvahelisi partnereid ning kodanikuühiskonna esindajaid. Lääne-Balkani siseministrid kiitsid tegevuskava muudetud teksti heaks 2024. aasta oktoobris toimunud ELi ja Lääne-Balkani ministrite justiits- ja siseküsimuste teemalisel foorumil.

Tegevuskava toetab jätkuvalt väike- ja kergrelvade ebaseadusliku valdamise, väärkasutamise ja salakaubaveo vastu võitlemise valdkonnas käimasolevaid liidu tegevusi, eelkõige väike- ja kergrelvadealast ELi strateegiat, ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastast ELi tegevuskava, millesse on integreeritud Lääne-Balkani tegevuskava, ning samuti EMPACTi tööd kõnealuses piirkonnas. Tegevuskava annab tunnistust piirkonna kõigi sidusrühmade vahel praeguste väljakutsete, üldiste eesmärkide ja võetavate meetmete ajakava suhtes saavutatud üksmeelest. Tegevuskavaga luuakse üldine platvorm ühiselt heakskiidetud tulemuslikkuse põhinäitajate saavutamiseks strateegilisel, poliitilisel ja operatiivsel tasandil.

Tegevuskava rakendamise esimese etapi kohta on avaldatud 13 eduaruannet, mis annavad mõõdetava ja ajakohase ülevaate tegevuskava rakendamisel tehtud edusammudest. Lisaks on kaks korda aastas toimuvad kohalikud ja piirkondlikud koordineerimiskohtumised taganud selle, et ametiasutuste, rahastajate ja rakenduspartnerite jõupingutustes ja vahendite kasutamisel järgitakse eeskujulikku koordineeritud lähenemisviisi.

Täpsemalt tagab selle komponendi raames tehtav töö jätkuvalt tegevuskava rakendamise koordineerimise ja järelevalve järgmiste meetmete abil:

— eksperdi- ja tehnilise toe pakkumine tegevuskava koordineerimiseks, sealhulgas piirkondlikel tegevuskava koordineerimiskohtumistel, kus keskendutakse edusammude hindamisele ja teabevahetusele;

— eksperdi- ja tehnilise toe pakkumine kohalikel tegevuskava koordineerimiskohtumistel, mille kaudu teostatakse järelevalvet partnerite tegevuskavade rakendamise üle;

— kaks korda aastas esitatavate järelevalve- ja hindamisaruannete väljatöötamine, milles dokumenteeritakse tegevuskava rakendamise edusammud, probleemid ja vajadused, tuginedes ühiselt heakskiidetud tulemuslikkuse põhinäitajatele;

— tegevuskava rakendamise vahehindamine;

— tegevuskava teavitustegevus- ja nähtavusmeetmed (sealhulgas veebipõhise platvormi haldamine, sidusrühmade kaasamine ja teadlikkuse suurendamine).

Projekti tulemused ja rakendamisnäitajad:

— kuni kolme piirkondliku tegevuskava koordineerimiskohtumise korraldamine;

— edusammude ülevaate koostamine ning teabevahetuse, teadmussiirde ja standardimise hõlbustamine;

— kohalike koordineerimiskohtumiste korraldamine (kokku kuni 36 kohtumist);

— kaks korda aastas esitatavate piirkondlike järelevalvearuannete väljatöötamine (kuni kuus aruannet);

— tegevuskava vahehindamine;

— veebipõhise platvormi haldamine tegevuskavaga seotud nõuetekohase teavitustegevuse ja nähtavuse tagamiseks.

3.2. **Panustamine tõhustatud piirkondadevahelisse koostöösse, teadmiste vahetamisse ja teabe jagamisse relvastuskontrolli vallas**

Eesmärk

See komponent hõlbustab piirkondadevahelist teabe jagamist, teadmiste vahetamist ning heade tavade jäljendamist ja saadud kogemuste edasiandmist tehnilise nõustamise, kohtumiste, seminaride ja õppekülastuste kaudu.

Kirjeldus

Kagu-Euroopa on juba üle kahe aastakümne rakendanud väike- ja kergrelvade kontrolli suhtes terviklikku piirkondlikku lähenemisviisi, mis hõlmab kõiki väike- ja kergrelvade kontrolli funktsionaalseid valdkondi. Seega on piirkond olnud esirinnas selliste uuenduslike väike- ja kergrelvade kontrolli lahenduste väljatöötamisel, mis on andnud inspiratsiooni tegutsemiseks ning mida on jäljendatud mujal maailmas. SEESACi piirkondlikud mikrodesarmeerimisstandardid ja -suunised, mis töötati välja 2006. aastal väike- ja kergrelvade kontrollimenetluste, -tavade ja -normide standardimiseks operatiivsel tasandil, mõjutasid väikerelvade kontrolli rahvusvaheliste standardite väljatöötamist ning need kanti hiljem üle väikerelvade kontrolli rakendamise moodulite kogumisse (MOSAIC). Lisaks on mitmed sidusrühmad toonitanud, et Lääne-Balkani tegevuskava on üks edukamaid piirkondlikke jõupingutusi väike- ja kergrelvade kontrolli valdkonnas kogu maailmas. ÜRO peasekretär kirjeldas seda positiivse näitena ÜRO Julgeolekunõukogule esitatavates aruannetes väike- ja kergrelvade kontrolli kohta ning esitas ka oma rahu käsitlevas tegevuskavas üleskutse relvakontrolli tegevuskavade väljatöötamiseks ja edasiarendamiseks.

Lääne-Balkani tegevuskava koos selle koordineerimis- ja järelevalvemehhanismiga on jäljendatud nii Kariibi mere piirkonnas kui ka Kesk-Ameerikas ja Dominikaani Vabariigis ning see on integreeritud ka ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastasesse ELi tegevuskavasse. SEESAC toetas esimese väike- ja kergrelvade kontrolli strateegia väljatöötamist Kirgiisi Vabariigis ning hõlbustas piirkondadevahelist teadmiste vahetamist õppekülastuste kaudu Kirgiisi Vabariigist, Kambodžast ja Hondurasest Lääne-Balkani piirkonda, et delegatsioonid saaksid õppida Lääne-Balkani piirkonnas välja töötatud parimatest tavadest ning jagada oma kogemusi väike- ja kergrelvade kontrolli valdkonnas.

Samuti on EL jäljendamas SEESACi relvavägivalla jälgimise platvormi, mis on uuenduslik veebipõhine andmeplatvorm, mis annab põhjalikku teavet ja visualiseeritud andmeid tulirelvadega seotud juhtumite kohta Kagu-Euroopas. Lisaks sellele on Kagu-Euroopa loonud tingimused sooliste kaalutluste praktiliseks integreerimiseks väike- ja kergrelvade kontrolli alasesse tegevusse. Kagu-Euroopas tulirelvade kontaktpunktide kasutamisel tehtud edusamme puudutavat teavet jagatakse korrapäraselt kõigi ELi liikmesriikide tulirelvade kontaktpunktide ühiskohtumistel.

Enamik kõnealustest tavadest töötati välja ja võeti kasutusele, rakendades ELi nõukogu otsuseid, millega on SEESACi desarmeerimise ja relvastuskontrolli alaseid jõupingutusi Kagu-Euroopas viimase kahe aastakümne jooksul toetatud.

See komponent hõlbustab veelgi piirkondadevahelist teabe jagamist, teadmiste vahetamist ning heade tavade ja saadud kogemuste jäljendamist.

Selle eesmärgi saavutamiseks on ette nähtud:

— tehnilise toe ja nõu pakkumine;

— koosolekute, seminaride ja õppekülastuste korraldamine.

Projekti tulemused / rakendamisnäitajad hõlmavad järgmist:

— pakutud tehniline tugi ja nõu;

— korraldatud koosolekud, seminarid ja õppekülastused.

3.3. **Moldova Vabariigi ja Ukraina õiguskaitseasutuste suutlikkuse suurendamine tulirelvade, laskemoona ja lõhkeainete salakaubaveo, väärkasutamise ja ebaseadusliku valdamise vastase võitluse vallas**

Eesmärk

Vähendada ebaseadusliku tulirelvakaubanduse ohtu, tugevdades õiguskaitseasutuste, sealhulgas piiripolitsei suutlikkust tuvastatud vajadustest lähtuva nõu ja tehnilise toe kaudu.

Kirjeldus

See komponent põhineb toel, mida SEESAC on Moldova Vabariigile ja Ukrainale varem pakkunud. Mõlema riigi esindajad on osalenud piirkondliku koostöö protsessides, mida SEESAC hõlbustab strateegilisel ja operatiivtasandil, ning andnud neisse oma panuse. Lääne-Balkanil alates 2001. aastast omandatud teadmiste ja kogemuste ning välja töötatud parimate tavade edasiandmine on olnud eriti väärtuslik Ukrainas toimuva sõja kontekstis.

Moldova ja Ukraina institutsioonide esindajad on korrapäraselt osalenud Kagu- ja Ida-Euroopa väike- ja kergrelvade komisjonide ja asjaomaste institutsioonide kohtumistel ning Kagu-Euroopa tulirelvaekspertide võrgustiku koosolekutel, saades seega kasu teabe jagamisest ja piirkondlikust teadmiste vahetamisest strateegilisel ja operatiivsel tasandil. Samuti on nad saanud kasu piirkondlikest suutlikkuse suurendamise meetmetest, näiteks meetmetest, mis käsitlevad õigusaktide ELi õigustikuga ühtlustamist, internetipõhiseid uurimisi ja pimevõrgus toimuva relvakaubanduse vastast võitlust.

SEESAC on toetanud ka sihipäraseid väike- ja kergrelvade kontrolli meetmeid riiklikul tasandil. Ukrainale on antud nõu siseministeeriumi alla kuuluva ebaseadusliku relvakaubanduse vastase võitluse koordineerimiskeskuse loomisel, väike- ja kergrelvade kontrolli käsitleva riikliku õigusraamistiku väljatöötamisel ning väike- ja kergrelvadega seotud ebaseadusliku tegevuse ennetamise ja selle vastu võitlemise riikliku strateegia väljatöötamisel. Korraldatud on kohandatud koolitusi, et suurendada õiguskaitseasutuste uurimissuutlikkust.

SEESAC on toetanud ka sihipäraseid väike- ja kergrelvade kontrolli meetmeid Moldova Vabariigis. Viimase kahe aastakümne jooksul on need hõlmanud füüsilise julgeoleku ja varude haldamise meetmeid, sealhulgas väike- ja kergrelvade hävitamist ning relvade ja laskemoona ladude ja tõendite säilitamise ruumide julgeoleku suurendamist. Toetust on antud ka märgistamiseks, arvestuse pidamiseks ja päritolu kindlakstegemiseks, samuti on hangitud märgistusmasin ja korraldatud koolitus selle kasutamiseks ning toetatud on relvaregistrisüsteemi loomist. SEESAC pakkus ka esialgset tehnilist tuge ja nõu tulirelvade kontaktpunktide loomisel. Lisaks toetati tulirelvade väärkasutamise ja ebaseadusliku valdamisega kaasnevate ohtude alaseid teadlikkuse suurendamise meetmeid. Toetatud on ka väike- ja kergrelvade riikliku komisjoni loomist, samuti andmete kogumist, et parandada arusaamist väike- ja kergrelvade kontrollis esinevatest puudujääkidest, mille põhjal avaldati Moldova Vabariigi väike- ja kergrelvade uuring, samas kui relvavägivalla järelevalveplatvormi kaudu antakse ajakohastatud ülevaade tulirelvadega seotud juhtumitest. SEESAC toetas ka väike- ja kergrelvade kontrolli riikliku programmi väljatöötamist aastateks 2026–2030. Pärast kriminaalpolitsei vajaduste üksikasjalikku hindamist pakuti toetust standardse töökorra väljatöötamiseks ning seoses koolituse ja varustusega, et suurendada uurimissuutlikkust.

See komponent tugevdab veelgi Moldova Vabariigi ja Ukraina institutsioonide suutlikkust võidelda tulirelvade, laskemoona ja lõhkeainete ebaseadusliku valdamise, väärkasutamise ja salakaubaveo vastu, tuginedes vajaduste hindamisele ja kooskõlas rahvusvaheliste parimate tavadega.

Selle eesmärgi saavutamiseks on ette nähtud:

— nõu, tehnilise abi, koolituse ja varustuse pakkumine õiguskaitseteenistustele ebaseadusliku relvakaubanduse vastu võitlemiseks Moldova Vabariigis ja Ukrainas;

— väike- ja kergrelvade kontrollile spetsialiseerunud piirkondlikel platvormidel osalemise toetamine.

Projekti tulemused ja rakendamisnäitajad hõlmavad järgmist:

— antud nõu ja tehniline tugi;

— ebaseadusliku relvakaubanduse tõkestamiseks hangitud varustus;

— rakendatud suutlikkuse suurendamise meetmed;

— ühe väike- ja kergrelvade lao julgeoleku suurendamise kavandamine ja lõpuleviimine Moldova Vabariigis.

3.4. **Lääne-Balkani tolliasutuste suutlikkuse suurendamise jätkamine ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastase võitluse vallas**

Eesmärk

Vähendada ebaseadusliku tulirelvakaubanduse ohtu, suurendades Lääne-Balkani tolliasutuste suutlikkust võidelda ebaseadusliku relvakaubanduse vastu.

Kirjeldus

2024. aastal viis SEESAC lõpule esimese kogu piirkonda hõlmava Lääne-Balkani tolliasutuste vajaduste hindamise, et hinnata nende suutlikkust võidelda ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastu. Hindamisel kasutati SEESACi poolt piiri- ja kriminaalpolitseiteenistuste jaoks varem välja töötatud ja kohaldatud metoodikat, mis hõlmab kõiki asjakohaseid aspekte, sealhulgas õigusakte, haldus- ja institutsioonilist suutlikkust, koolitusvajadusi ja tehnilist varustust.

Kõigis kuues jurisdiktsioonis viidi läbi hindamismissioonid ning nende toel koostati põhjalikud aruanded, mille ametiasutused heaks kiitsid. Aruannetega pannakse alus sihipärasele toetusele, tagades, et tolliasutused on süstemaatiliselt integreeritud piirkondlikesse ja ELi tasandi tulirelvade kontrolli alastesse jõupingutustesse. Tollisuutlikkust on vaja tugevdada, et võimaldada koordineeritud piiriülest reageerimist koos piiripolitseiga vastavalt ELi integreeritud piirihalduse standarditele ning Lääne-Balkani väike- ja kergrelvade tegevuskavale, tugevdades seeläbi piirkonna kollektiivset suutlikkust võidelda ebaseadusliku tulirelvakaubanduse vastu.

Seni ei ole enamiku jurisdiktsioonide tolliasutused saanud kasu süstemaatilisest suutlikkuse suurendamisest seoses tulirelvade, nende oluliste osade, laskemoona ja lõhkeainete avastamisega piiripunktides. See lünk on kriitilise tähtsusega, kuna tõhus tulirelvade kontroll nõuab nii piiripolitsei kui ka tolliasutuste ühist ja koordineeritud reageerimist. Kuigi piiri- ja kriminaalpolitsei teenistusi on toetatud SEESACi rakendatud ELi nõukogu otsustega (2018/1788 ja 2019/2111), puudub suuresti võrreldav kohandatud toetus tollile, kui piirkondlikes protsessides osalemine välja arvata. Tuginedes saadud kogemustele ja piiri- ja kriminaalpolitseis kohaldatud parimatele tavadele, on nüüd ette nähtud sarnane lähenemisviis tolliasutuste jaoks.

ELi nõukogu otsuse 2024/3006 alusel on SEESAC juba alustanud suutlikkuse suurendamise meetmetega, toetades standardse töökorra väljatöötamist iga Lääne-Balkani tolliasutuse jaoks. Lisaks korraldatakse 2025. aasta lõpuni kõigis jurisdiktsioonides sihipäraseid koolitusi. Vajaduste hindamise käigus tehti kindlaks, et üks peamisi puudujääke on erivarustuse puudumine. Selle lüngaga tegeletakse käesoleva projekti raames.

Selleks otstarbeks on ette nähtud:

— erivarustuse hankimine ja tarnimine tolliasutustele.

Projekti tulemused ja rakendamisnäitajad hõlmavad järgmist:

— varustuse jõudmine saajateni.

4. **Kasusaajad**

Projekti otsesed kasusaajad on asutused, kes vastutavad Kagu- ja Ida-Euroopas väike- ja kergrelvade kontrolli eest. Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Kosovo, Montenegro, Põhja-Makedoonia, Moldova Vabariigi, Serbia ja Ukraina siseasjade eest vastutavad ametiasutused, politsei, piirivalve- ja tolliasutused saavad kasu kas nõustamisest, koordineerimise ja järelevalvega seotud jõupingutustest või suutlikkuse arendamisest, teadmiste suurendamisest, paranenud menetlustest ning kulutõhusast erivarustusest, mis on vajalikud väike- ja kergrelvade kontrolli poliitiliseks, operatiivseks ja tehniliseks edendamiseks. Kavandatud tegevused on täielikult kooskõlas väike- ja kergrelvade leviku vastase võitluse Kagu-Euroopa piirkondliku rakenduskava ning Lääne-Balkani tegevuskavaga, samuti partnerite prioriteetidega väike- ja kergrelvade kontrolli valdkonnas. Kagu- ja Ida-Euroopa ja liidu elanikud, keda väike- ja kergrelvade ebaseaduslik valdamine, väärkasutamine ja levik ohustab, saavad kõnealusest projektist kasu kaudselt.

5. **Liidu nähtavus**

SEESAC võtab kõik vajalikud meetmed, et tagada Euroopa Liidu rahalise toetuse nähtavus. Sellised meetmed viiakse ellu täielikus kooskõlas Euroopa Liidu välistegevuse alase teabe edastamise ja nähtavuse nõuetega (2018) ning ajakohastatud suunistega „Teavitustegevus ja ELi nähtavuse suurendamine: välistegevuse suunised“ (2022).

6. **Kestus**

Tuginedes otsuste 2002/842/ÜVJP, 2010/179/ÜVJP, 2013/730/ÜVJP, (ÜVJP) 2016/2356, (ÜVJP) 2018/1788 ja (ÜVJP) 2022/2321 rakendamisel saadud kogemustele ning võttes arvesse projekti piirkondlikku laadi, kasusaajate arvu ning kavandatud tegevuste arvu ja keerukust, on projekti rakendamise kestus 36 kuud.

7. **Üldine korraldus**

Käesoleva projekti tehnilise rakendamise eest vastutab UNDP, kes esindab SEESACi, mis on piirkondlik algatus, mis tegutseb UNDP ja piirkondliku koostöönõukogu (mis on Kagu-Euroopa stabiilsuspakti õigusjärglane) egiidi all. SEESAC kui Kagu-Euroopa väike- ja kergrelvade leviku vastase võitluse piirkondliku rakendamise kava täidesaatev asutus on Kagu- ja Ida-Euroopas läbiviidavate väike- ja kergrelvadega seonduvate tegevuste kontaktpunktiks, sealhulgas hõlbustades piirkondliku tegevuskava rakendamise koordineerimist. SEESACi esindaval UNDP-l on üldine vastutus projekti tegevuste elluviimise eest ning ta vastutab projekti rakendamise eest. Projekti kestus on kolm aastat (36 kuud).

8. **Partnerid**

SEESAC rakendab projekti vahetult, tehes seda tihedas koostöös väike- ja kergrelvade komisjonide ning Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Kosovo, Moldova Vabariigi, Montenegro, Põhja-Makedoonia, Serbia ja Ukraina asjaomaste siseasjade ametiasutustega. Teised asutused osalevad aktiivselt ning teevad seda kooskõlas mitut sidusrühma hõlmava väike- ja kergrelvade kontrolli tervikliku lähenemisviisiga.

9. **Aruandlus**

Kirjeldavad aruanded ja finantsaruanded hõlmavad kogu projekti, mida on kirjeldatud asjaomases toetuslepingus ja sellele lisatud eelarves, ning seda hoolimata sellest, kas komisjon rahastab seda täielikult või on selle kaasrahastaja. Kord kvartalis esitatakse kirjeldavad eduaruanded, et jäädvustada põhitulemuste saavutamisel tehtud edusammud ja neid jälgida.